

Josip Grošelj – Grobljov Joža, podobar, rezbar in restavrator (1854–1941)

Anton Sedej

Josip Grošelj – okrog leta 1925.
Foto: arhiv družine Leben, Selca 96

Selška dolina ima v svoji zgodovini kar nekaj dobrih strokovnjakov, ki so se ukvarjali s kiparstvom, rezbarstvom in podobarstvom. Vse premalo pa so nam imena teh domačih umetnikov znana, čeprav so nekateri ustvarili in zapustili dragoceno kulturno dediščino. Nekatera njihova dela so se ohranila, mnoga pa so se žal tudi izgubila ali bila zavržena, ker posamezniki niso znali prav ceniti njihove umetniške vrednosti. Zadovoljni smo lahko, da so se mnogi primerki po zaslugi posameznih domačinov ohranili do današnjih dni.

Med mojstri v Selški dolini, na katere smo lahko upravičeno ponosni, s svojim odličnim opusom izstopa podobar, rezbar in restavrator Josip Grošelj iz Selc. Bil je eden najboljših na našem področju. Rodil se je 15. 3. 1854 kot sin kmečkega obrtnika v Grobljovi hiši v Selcih 61 (na tem mestu ima sedaj novo hišo Danilo Benedik). Domačini so mu rekli "Grobljov Joža". Po osnovni šoli se je šel učiti k podobarju

Štefanu Šubicu v Poljane, kjer je ostal pet let. Dober zgled ter mnogo strokovnih nasvetov je Grošelj dobil tudi pri svojem učitelju – podobarju Marku Peternelju (1819–1905) iz Davče, ki je bil zadnji baročni mojster v Selški dolini. Talent za umetniško ustvarjanje mu je zatem odprl pot v šolo umetne obrti, ki jo je obiskoval v Ljubljani, praktično znanje pa je dopolnjeval pri Francu Zajcu. Naslednja tri leta je delal pri podobarju Ivanu Ozbiču v Celovcu. Nekaj časa se je strokovno izpopolnjeval tudi na Dunaju.

Po vrnitvi v Selca leta 1887 je ustanovil lastno delavnico. Stanoval in ustvarjal je v nekdanji Knefcovi hiši (danes je ta hiša last Marice Tušek in sina Jožeta, p. d. Mesarjevih). Hiša je bila takrat v lasti veleposestnika Egra iz Železnikov in Grošelj je bil samo najemnik. Po prvi svetovni vojni mu je gospodinjala Križova Johana, doma iz Kališ pri Sv. Križu. Nekaj let kasneje pa je spoznal Marijo Luznar iz Kropce, ki je bila vdova. Imela je hčerko Tončko. Skupaj s hčerko sta se preselili k njemu v Selca. Poročila sta se 26. 10. 1919. Žena Marija je bila možu Josipu do-

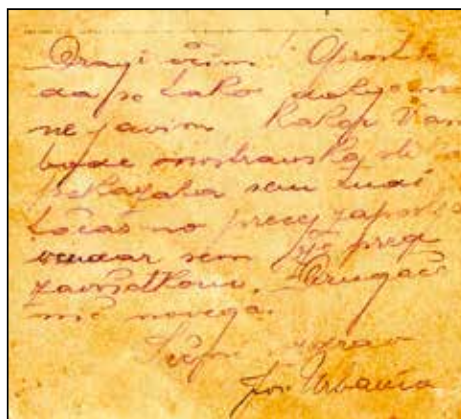
Josip Grošelj ob izdelanem oltarju pokopališke kapele v Selcih, okrog leta 1907.

Foto: arhiv družine Leben, Selca 96

bra gospodinja in v veliko moralno oporo pri njegovem delu. Zadovoljen je ljubezen ženi in pastorki Tončki vračal. V zakonu svojih potomcev ni imel.

Grošljev posvojenec akademski kipar Jože Urbanija (v sredini) ob izdelavi kipa.

Rokopis Urbanije – pismo očimu Josipu Grošlju.

Knefcova hiša v Selcih, kjer je prebival in ustvarjal Josip Grošelj. Danes je hiša last družine Tušek, p. d. Mesarjevih, Selca 81. Foto: Anton Sedej

Grošelj je bil globoko veren človek, kar se je odražalo tudi v njegovem ustvarjalnem opusu.

V svoji delavnici je izdeloval cerkvene oltarje, kipe iz lesa, kamna in cemetnega prahu, križe in razne lepo oblikovane, izrezljane lesene okvirje. Opravljal je tudi zahtevnejša restavratorska dela na eksponatih drugih umetnikov.

Pri svojem delu, ki mu je posvetil veliko ljubezni in svojega umetniškega navdiha, je bil zelo natančen. Pri njem so v Selcih dopolnjevali svoje strokovno znanje razni umetniki – kiparji in rezbarji tistega časa, med njimi tudi dobro znani Urbanija in Peruzzi. Viri povedo, da je Jožeta Urbanija Grošelj zelo ce-

nil in celo posvojil (rokopis Urbanije na fotografiji s pozdravi očimu - Josipu Grošlju). Z njegovo podporo je Urbanija dosegel naziv akademskega kiparja. V Grošljevi delavnici so izdelovali tudi razne oltarje za cerkve. Tovrstna mizarska dela je v letih 1906 in 1907 opravljal domačin, mizarski pomočnik Metod Debeljak (1883–1965), p. d. Bobkov iz Selc. Pri večjih naročilih je Grošelj večkrat povabil k sodelovanju tudi podobarja Toneta Klemenčiča – Plnadarja iz Železnikov.

Josip Grošelj je pustil poseben pečat v domači župnijski cerkvi sv. Petra v Selcih, kjer je izdelal stranski oltar sv. Jožefa in misijonski križ. Njegovo

Kapela na pokopališču v Selcih, zgrajena leta 1905, notranjo opremo izdelali v delavnici Josipa Grošlja. Foto: Anton Sedej

Klop v kapeli na pokopališču v Selcih. Izdelano v delavnici Josipa Grošlja. Foto: Anton Sedej

Detajl zg. dela klopi v kapeli pokopališča v Selcih – lesorez Josipa Grošlja. Foto: Anton Sedej

Oltar v pokopališki kapeli v Selcih – delo J. Grošlja. Foto: Anton Sedej

delo je bila tudi obhajilna miza, ki pa so jo pred leti zaradi uvedbe nove obredne liturgije odstranili. Za pokopališko cerkev v Selcih, ki letos obhaja 100-letnico (leto izgradnje 1905), pa je izdelal celotno notranjo opremo – oltar in klopi, z bogato izrezljanimi okraski.

Grošelj je bil ne samo rezbar in podobar, ampak tudi odličen kipar, kar dokazuje njegov izdelek – kip Janeza Nepomuka na Kapucinskem mostu v Škofji Loki. Kip s podstavkom je tehtal 250 kilogramov in ga je v aprilu leta 1892 montiral kovač Jakob Gašperin iz Škofje Loke. Postaviti so ga dali škofjeloški farani. Na visokem podstavku je spredaj loški mestni grb. Slovesno blagoslovitev kipa je 15. maja 1892 opravil starološki dekan g. Matej Kožuh, domačin. Original kipa, ki ga je po njegovem modelu vtila livarna Leopolda Tratnika v Ljubljani, hranijo v muzejski zbirki škofjeloškega muzeja na gradu v

Škofji Loki. Po tem originalu so pred leti Ločani dali vtiliti kopijo kipa, ki sedaj stoji na istem mestu na Kapucinskem mostu.

Zadnje njegovo delo je bil reliefni lesorez sv. Florijana, ki ga je naredil v letu 1937/38 za novo-zgrajeni gasilski dom na Racovniku v Železnikih. Posamezne njegove eksponate z velikim spoštovanjem še danes hranijo pri nekaterih hišah v Selcih. Pri družini Leben, Selca 96, kjer je bila doma njegova pastorka – Tončka Leben, imajo na vidnem mestu razpelo s Kristusom, sliko Srca Jezusovega z bogato izrezljanim in pozlačenim okvirjem ter večji kip Marije. Pri Francu Beštru, p. d. pri Kalanovih, v Selcih 89, hranijo dva njegova kipa: Jezuščka in kip Marije. Oba kipa je Franc Bešter – ki se je nekdaj veliko ukvarjal s fotografiranjem, pogosto uporabil za sceno pri fotografiranju domačih prvoobhajancev in birmancev. Jože Tušek, p. d. Mesarjev, hrani mali

Misijski križ v župnijski cerkvi sv. Petra v Selcih, delo J. Grošlja. Foto: Anton Sedej

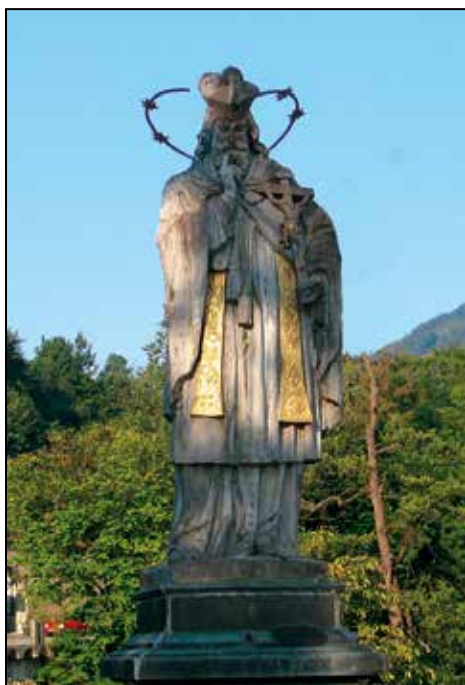

Stranski oltar sv. Jožefa v župnijski cerkvi sv. Petra v Selcih, delo J. Grošlja. Foto: Anton Sedej

kipec dečka iz lesa, ki ga je odkril na podstrešju domače – nekdanje Knefcove – hiše in je verjetno delo Josipa Grošlja.

Njegova dela pa niso samo v Selcih, ampak so prisotna po mnogih cerkvah loškega ozemlja in Gorenjske. Veliko je ustvarjal za Zali Log, Sušo, Škofjo Loko, Železnike, Poljane, Lučine, Šmarno goro, Polje pri Ljubljani, Cerklje, Jesenice, Kokro pri Kranju, Kamnik in Ljubljano. Za Narodno galerijo v Ljubljani je izdelal zelo velike, lepe okvirje, za katere je dobil posebno pohvalo. Podobne eksponate je izdelal tudi za Dubrovnik. Kot odlični kipar je delal tudi v tujini na Češkem, Koroškem in Štajerskem. Po naročilu Centralne komisije na Dunaju je na primer popravil in pozlatil oltarje in prižnico v Dražgošah. Velika škoda je, da se njegov arhiv ni ohranil. Podobarsko delo je bilo trdo. Grošelj je bil skromen in delaven ter s svojim vedenjem za zgled okolici.

Josip Grošelj si ob svojem življenjskem podobarsko-koumetniškem opusu vsekakor zasluži posebne pozornosti, da ga ohranimo v zapisanih spominih kot

Kip (kopija) Janeza Nepomuka na Kapucinskem mostu v Škofji Loki, katerega original je modeliral J. Grošelj. Foto: Anton Sedej

odličnega podobarja – kiparja, rezbarja in restavratorka tistega časa.

Umrli je 15. 1. 1941 v Selcih. Pokopan je skupaj s svojo ženo Marijo na selškem pokopališču.

Zbiranje podatkov o življenju in delu Josipa Grošlja je bilo precej težavno. Največ zgodovinskih zapisov o njem je bilo zanesljivo v kroniki župnije Selca. Župnišče je bilo med drugo svetovno vojno 8. septembra leta 1944 minirano in požgano. S tem je bil uničen tudi celotni dragoceni župnijski arhiv.

Vsem, ki so mi pomagali pri zbiranju podatkov, se iskreno zahvaljujem!

Detajl (originala) kipa Janeza Nepomuka, delo J. Grošlja. Kip hrani Loški muzej. Foto: Anton Sedej

Loški grb na podstavku kipa Janeza Nepomuka na Kapucinskem mostu v Škofji Loki. Foto: Anton Sedej

Kip Marije, delo J. Grošlja.
Last družine Bešter, Selca 89. Foto: Anton Sedej

Kip Marije z Jezusom (poškodovan), delo J. Grošlja.
Last družine Leben, Selca 96. Foto: Anton Sedej

Kip Jezuščka, delo J. Grošlja.
Last družine Bešter, Selca 89. Foto: Anton Sedej

Kipec – lesorez, delo J. Grošlja. Hranijo pri Tuškovich, p. d. – Mesarjevih, Selca 81. Foto: Anton Sedej

Križ – lesorez, delo J. Grošlja. Last družine Leben, Selca 96. Foto: Anton Sedej

Detajl okvirja za sliko Srca Jezusovega, odličen lesorez s pozlato, delo J. Grošlja. Last družine Leben, Selca 96. Foto: Anton Sedej

Nagrobna plošča na pokopališču v Selcih, kjer sta pokopana Josip Grošelj in žena Marija. Foto: Anton Sedej

Sv. Florijan – odličen lesorez, ki ga je J. Grošelj izdelal leta 1938 za novi gasilski dom v Železnikih na Racovniku. To je bilo zadnje Grošljevo delo.
Foto: Anton Sedej

Viri in literatura:

Olga Šmid: *Selca nekoč*. Selca: Turistično društvo Selca, 1973.
Ivan Sedej: *Podobarstvo na loškem ozemlju v 19. stol.* Loški razgledi 8/1961. Škofja Loka: Muzejsko društvo Škofja Loka, 1961. Str. 92–101.
France Štukl: *Kamniti most*. Loški razgledi 22/1975. Škofja Loka: Muzejsko društvo Škofja Loka, 1975. Str. 67–72.
France Štukl: *Podobar Marko Peternelj (1819–1905)*. Loški razgledi 30/1983. Škofja Loka: Muzejsko društvo Škofja Loka, 1983. Str. 48.

Informatorji:

Ciril Debeljak st., p. d. Bobkov, Selca 58.
Ciril Pogačnik, p. d. Krempljev, Dolenja vas 42.
Anton Leben, Selca 18.
Francka Leben, Selca 96.
Franc in Anica Bešter, p. d. Kalanova, Selca 89.
Marica in Jože Tušek, p. d. Mesarjeva, Selca.
Župnija Selca.
Upravna enota, Matični urad Škofja Loka, ga. Martina Žagar.